

МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНО-ЕНЕРГЕТИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА МЕТОДИКИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

Дмитро БАБЕНКО

«25» 06 2024р.

Гарант освітньої програми

Імінжон ЛУМЕДЗЕ

«25» 06 2024р.

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«Психологія управління (основи професійної психології)»

Галузь знань	21 – «Ветеринарна медицина»
Спеціальність	212 – «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза»
Освітньо-професійна програма	«Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза»
Освітній ступінь	Магістр з ветеринарної гігієни, санітарії і експертизи
Семестр	ІХ семестр
Форма здобуття освіти	денна форма
Ст.викладач	Короленко Віктор Леонтійович, e-mail – korolenko@mnaau.edu.ua

Розглянуто на засіданні кафедри методики професійного навчання (протокол № 8 від « 12 » червня 2024 року).

Завідувач кафедри, доцент

Каріне ГОРБУНОВА

Схвалено науково-методичною комісією інженерно-енергетичного факультету (протокол № 11 від « 12 » червня 2024 року).

Голова науково-методичної комісії, доцент

Володимир МАРТИНЕНКО

Розглянуто на засіданні вченої ради факультету ТВНІПТСБ (протокол № 13 від « 25 » червня 2024 року).

Голова вченої ради, професор

Михайло ГИЛЬ

<p>1. Призначення навчальної дисципліни</p>	<p>Суперечливе ХХІ ст. доводить, що знання свого внутрішнього стану, своєї душі, інтуїції, вміння спілкуватися з оточуючим світом, із соціумом є необхідною умовою успіху кожної людини. Давньогрецький заклик «пізнай самого себе» залишається актуальним і сьогодні. Програма курсу висвітлює широке коло питань педагогіки та психології, спрямованих на формування у здобувачів вищої освіти уявлень про теоретичні аспекти психології та аналіз запропонованого матеріалу для подальшого його практичного використання не лише в професійній діяльності, а й в особистому житті.</p> <p>«Психологія управління (основи професійної психології)» — це навчальна дисципліна, змістове наповнення якої спрямоване на формування високих професійних знань та якостей у здобувачів вищої освіти, які навчаються за спеціальністю «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза». Призначення навчальної дисципліни полягає в тому, щоб забезпечити орієнтування здобувачів вищої освіти в специфічних психологічних складових праці (що є предметом багатьох наук). Це дозволить молодому фахівцеві, з одного боку, упевнено зберегти професійну позицію в роботі, а з іншого, взаємодіяти з представниками суміжних областей знання про працю при рішенні міждисциплінарних завдань. Майбутній фахівець дістане можливість сформувати систему наукових понять і науково впорядкованих базових уявлень про усі істотні аспекти активності людини як суб'єкта праці, що розуміється в найширшому значенні слова (і як виробництво матеріальних предметів або інформації, або корисних дій з обслуговування людей, по управлінню соціальними процесами).</p> <p>Вивчення дисципліни «Психологія управління (основи професійної психології)» передбачає здобуття студентами уявлень про природу психіки людини, співвідношення природних (натуральних) і соціальних (культурних) чинників становлення та розвитку особистості.</p>
<p>2. Мета навчальної дисципліни</p>	<p>Основна мета дисципліни «Психологія управління (основи професійної психології)» — сформувати систему знань і умінь щодо загальної психолого-педагогічної підготовки, необхідну для вирішення практичних, професійних і наукових завдань.</p> <p>Завданням дисципліни є: розкриття методологічних і теоретичних засад загальної психології; формування знань про розвиток психології та її зв'язок з філософією, медициною, логікою; ознайомлення з провідною проблематикою педагогічної та психологічної науки в сучасних умовах; набуття навичок самостійної роботи з науковою літературою; ознайомлення та опрацювання першоджерел для подальшої наукової діяльності; розвиток і удосконалення образу мислення здобувачів вищої освіти; формування базових знань здобувачів для становлення і перетворення власного світогляду; оволодіння навичками успішного спілкування.</p> <p>Метою викладання навчальної дисципліни «Психологія управління (основи професійної психології)» є: надання здобувачам вищої освіти систематизованих знань із психології і педагогіки; вивчення основних методологічних та теоретичних засад, методів дослідження психологічних і педагогічних явищ; формування професійної свідомості та самосвідомості; ґрунтовне засвоєння методологічних принципів та основних понять; змісту, основних закономірностей функціонування психіки та свідомості людини; психічних і педагогічних процесів; індивідуальних властивостей та станів; основних детермінант формування, розвитку та поведінки особистості на різних етапах життя; набуття теоретичних та практичних навичок у психології та педагогіці, яка розкри-</p>

	<p>ває суть психічних явищ на основі найновіших психологічних досліджень, а також допомагає кожній особистості пізнати себе, розкрити свої можливості, адекватно оцінити і перетворити їх у дійсність, стати вільними у психічному, моральному, етичному та духовному самовдосконаленні; пізнати навколишній світ, формування наукового світогляд. Навчальна дисципліна надає можливість навчитися аналізувати психологічні факти та явища; планувати та організовувати психологічне дослідження і педагогічне спостереження; орієнтуватися в основних теоретичних напрямках сучасної психології; застосовувати знання загальної психології при вивченні інших дисциплін циклу професійної підготовки.</p> <p>Дисципліна орієнтує на пошук взаємозв'язків та взаємозалежностей між умовами розвитку особистості та її психічним здоров'ям та гармонійністю в майбутньому, на виявлення оптимальних умов зростання повноцінної особистості.</p> <p>Об'єктом є соціальні суб'єкти, їх діяльність, зв'язки і відношення. Предмет вивчення у дисципліні: механізми формування та функціонування психіки людини, формування особистості у процесі виховання та освіти.</p>
<p>3.Компетентності. Інтегральна компетентність</p>	<p>ІК. Здатність розв'язувати складні завдання і проблеми у сфері професійної діяльності з обліку, аналізу, аудиту та оподаткування, а також у процесі досліджень та/або здійснення інновацій, що характеризується невизначеністю умов і вимог ринкового середовища.</p>
<p>4.Загальні компетентності (ЗК)</p>	<p>ЗК1. Здатність вчитися та бути готовим до засвоєння та застосування набутих знань.</p> <p>ЗК2. Здатність до аналізу та синтезу як інструментарію виявлення проблем та прийняття рішень для їх розв'язання на основі логічних аргументів та перевірених фактів.</p> <p>ЗК3. Здатність працювати самостійно та в команді з урахуванням вимог професійної дисципліни, планування та управління часом.</p> <p>ЗК4. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.</p> <p>ЗК5. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).</p> <p>ЗК6. Здатність бути критичним та самокритичним.</p> <p>ЗК7. Здатність до гнучкого мислення та компетентного застосування набутих знань у широкому діапазоні практичної роботи за фахом та повсякденному житті.</p> <p>ЗК8. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так й письмово.</p> <p>ЗК11. Здатність презентувати результати проведених досліджень.</p> <p>ЗК12. Знання та розуміння предметної області та розуміння професії.</p> <p>ЗК13. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК14. Здатність приймати обґрунтовані рішення.</p>
<p>5.Фахові (предметні) компетентності спеціальності (ФК)</p>	<p>ФК10. Здатність здійснювати контроль господарської діяльності як функції управління підприємством з метою забезпечення його ефективного функціонування, оцінки результатів роботи, виконання планів, визначення порушень прийнятих норм і стандартів, підвищення відповідальності.</p> <p>ФК18. Здатність сформувати систему світоглядних знань про буття людини, найістотніші взаємовідносини з природою, суспільством і духовним життям у всіх основних формах його існування, про закономірності виникнення та функціонування релігії у сучасному світі, про способи доведення і спростування, що забезпечують досягнення об'єктивної</p>

	істини; набуття вмінь та навичок етичного та естетичного світогляду людини. ФК19. Здатність до оволодіння культурою історичного мислення, вироблення вмінь аналізувати й оцінювати явища політичного розвитку українського суспільства у контексті світової історії, набуття знань щодо тенденцій розвитку української культури в історичному аспекті, а також щодо сучасної політичної системи суспільства, політичної свідомості та демократичної політичної культури.	
6. Заплановані результати навчальної дисципліни	ПРН16. Вміти працювати як самостійно, так і у команді; проявляти самостійність і відповідальність у роботі, професійну повагу до етичних принципів, демонструвати повагу до індивідуального та культурного різноманіття.	
7. Опис навчальної дисципліни	Всього годин/кредитів за навчальним планом, з них: - лекції - практичні заняття - самостійна робота	<i>120/4,0 16/0,53 30/1,00 74/2,47</i>
8. Порядок та критерії оцінювання	<p>Оцінювання знань здобувачів вищої освіти під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; 2) ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; 3) ознайомлення з рекомендованою літературою; 4) вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді ситуацій, розв'язанні практичних завдань, при виконанні індивідуального навчально-дослідного завдання; 5) логіка, структура, стиль викладання матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки. <p>Максимальна кількість балів ставиться за умови відповідності індивідуального завдання здобувач вищої освіти або його відповіді усім п'ятьом зазначеним критеріям. Відсутність тієї чи іншої складової знижує оцінку на відповідну кількість балів. При оцінюванні індивідуальних завдань увага приділяється також якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу (згідно з графіком освітнього процесу). Оцінювання знань здобувач вищої освіти під час виконання самостійної роботи. Оцінюються результати самостійної роботи здобувачів вищої освіти щодо освоєння програмного матеріалу. Це дає можливість викладачеві впливати на хід самостійної роботи здобувачів вищої освіти й визначити необхідність і напрями вдосконалення освітнього процесу. Стаття та тези доповіді є додатковою частиною самостійної роботи здобувач вищої освіти над навчальною дисципліною. Стаття та тези доповіді оцінюються за критеріями: самостійності виконання; логічності та деталізації плану; повноти й глибини розкриття теми; використання цифрової інформації та відображення практичного досвіду; наявності конкретних пропозицій і прогнозів з обов'язковим посиланням на використані літературні джерела; якості оформлення.</p>	
9. Політика курсу	1. Дотримуватися етики поведінки, яка прописана у Кодексі академічної доброчесності у Миколаївському національному аграрному університеті.	

	<p>2. Пропущені заняття відпрацьовувати відповідно затвердженого графіку консультацій.</p> <p>3. Академічна недобросесність є несумісними з принципами викладання курсу, з чим здобувачі вищої освіти ознайомлюються під час першого заняття.</p> <p>4. Додаткові вимоги формуються викладачем враховуючи специфіку навчальної дисципліни.</p>
<p>10. Інформаційні джерела</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Алдер Г. НЛП – сучасні психотехнології [Текст] / Г. Алдер. – Либідь. : К, 2021. – 160 с. 2. Біблія. Книги Святого Письма Старого і Нового Заповіту. Канонічне. [Текст] / [В Російському Перекладі з Паралельними місцями] ; [Американське Біблійне Товариство]. – Нью-Йорк, 2019. – 1255 с. 3. Богоявленська Ю. В. Аналіз і економізація дій менеджера [Текст] / Ю. В. Богоявленська // Наука. Молодь. Полісся – 2001 : науково-практична конференція, 11 липня 2001 р. : вісник Поліської молодіжної академії наук З'03. – Житомир, 2020. – С. 11–14. 4. Богоявленська Ю. В. Взаємодія праксеології з менеджментом (теоретичне дослідження) [Текст] / Ю. В. Богоявленська // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Економічні науки. – Житомир : ЖДТУ. – 2020. – № 2 (28). – С. 288–297. 5. Богоявленська Ю. В. Ефективні механізми мотивації праці [Текст] / Ю. В. Богоявленська // Економіка : проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. – Дніпропетровськ : ДНУ. – 2020. Вип. 195: в 4 т. Том II. – С. 528–539. 6. Богоявленська Ю. В. Методика побудови соціонічної моделі особистості [Текст] / Ю. В. Богоявленська // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – Житомир : ЖДУ ім. Івана Франка. – 2019. – № 35. – С. 3–7. 7. Богоявленська Ю. В. Організаційна поведінка молодих лідерів у громадянському суспільстві [Текст] / Ю. В. Богоявленська // Молодь – громадські організації – громадянське суспільство : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 27 – 28 вересня 2021 р. – Київ, 2021. – С. 47–50. 8. Богоявленська Ю. В. Праксеологічні підходи у менеджменті (теоретичне дослідження) [Текст] / Ю. В. Богоявленська // Економіка України. – К. : Вид-во «Преса України». — 2019. – № 12 (517). – С. 48–51 : [закінчення див. у № 1 (518). – 2021. – С. 59–64.]. 9. Богоявленська Ю. В. Праксеологічний підхід у побудові ефективного механізму мотивації праці [Текст] / Ю. В. Богоявленська // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Економічні науки. – Житомир : ЖДТУ. – 2020. – № 1 (27). – С. 215–224. 10. Бугуцький О. Чинники мотивації праці [Текст] / О. Бугуцький, І. Кучерук // Україна : аспекти праці. – 2019. – № 6. – С. 3–7. 11. Гудзинський О. Д. Менеджмент у системі агробізнесу [Текст] / О. Д. Гудзинський. – К. : «Урожай», 2019. – 240 с. 12. Завадський Й. С. Менеджмент : Management [Текст] : [підручник] : [у 3-х томах] / Й. С. Завадський. – [Т. 1]. – К. : Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 2018. – 542 с. 13. Кваша М. Деякі питання мотивації праці у сільськогосподарському виробництві [Текст] / М. Кваша // Економіка України. – 2018. – № 1. – С. 54–61. 14. Костаків В. Інтенсифікація використання трудового потенціалу [Текст] // Соціально-трудоий потенціал : теорія і практика : [у двох частинах] / В. Костаків, А. Попов. – [Частина 1]. – К. : Наукова думка, 2018. – С. 61–69.

11. Інтеграція здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами	<p>Набуття програмних результатів в умовах інклюзивної освіти здійснюється відповідно до Положення про організацію інклюзивного навчання осіб з особливими освітніми потребами у Миколаївському національному аграрному університеті із застосуванням особистісно орієнтованих методів навчання та з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності усіх здобувачів вищої освіти, рекомендацій індивідуальної програми реабілітації особи з інвалідністю (за наявності) та/або висновку про комплексну психологічну оцінку розвитку здобувачів вищої освіти (за наявності), що надається інклюзивно-ресурсним центром.</p> <p>Для навчання, професійної підготовки або перепідготовки осіб з особливими освітніми потребами застосовуються різні види та форми навчання, що враховують їхні потреби та індивідуальні можливості. В університеті є пандус, кнопка виклику, а також особа, яка безпосередньо забезпечує інтеграцію споживачів вищої освіти з особливими освітніми потребами. Гарантується солідарність, співучасть, взаємоповага, розуміння між усіма учасниками освітнього процесу незалежно від їхніх особливих потреб.</p>
12. Доступ до матеріалів навчання	<p>Робоча програма дисципліни, її силабус та навчально-методичний комплекс дисципліни з необхідним його наповненням розташовано на офіційних ресурсах Миколаївського національного аграрного університету: https://moodle.mnau.edu.ua</p>

Календарний план*

№ з/п	Найменування тем	Розподіл навчального часу, годин		
		лк	пз	сам. робота
1	Тема 1. Загальні засади психології управління	2	4	12
2	Тема 2. Особистість у психології управління	2	4	10
3	Тема 3. Психологія керівництва та лідерства	2	4	8
4	Тема 4. Мотивація персоналу	2	4	8
5	Тема 5. Психологія прийняття рішень	2	4	8
6	Тема 6. Група як об'єкт управління	2	4	8
7	Тема 7. Психологія комунікації в організації	2	4	10
8	Тема 8. Лояльність і благонадійність	2	2	10
Всього		16	30	74

*Примітка. Проведення видів занять здійснюється відповідно до графіку освітнього процесу

Поточний і підсумковий контроль знань

здобувачів вищої освіти

Форма контролю	Кількість заходів	Оцінка		Сума	
		min	max	min	max
Експериментальні завдання	2	2	4,5	4	9
Виконання презентацій	2	3	5	6	10
Індивідуальна робота	2	2	4,5	4	9
Самостійна робота	2	4	6,5	8	13
Реферат	1	9	7	9	14
Тестування	2	3	5,5	6	11
Творче завдання	2	4	6,5	8	13
Контрольна робота	3	5	7	15	21
Разом по дисципліні				60	100

Підсумковий контроль знань здійснюється шляхом складання заліку в усній формі. До заліку допускається здобувач вищої освіти, який досягну мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни.

Критерії оцінки відповідей на питання, що виносяться на залік, наступні:

- «зараховано» – здобувач вищої освіти дав правильні і вичерпні відповіді на поставлені теоретичні питання, в яких він показав достатній рівень знань з основного програмного матеріалу даної освітньої компоненти;

- «не зараховано» – здобувач вищої освіти дав неправильні відповіді, в яких він продемонстрував значні прогалини у знаннях з основного програмного матеріалу даної освітньої компоненти.

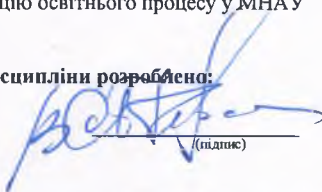
**Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти,
та шкала оцінювання - залік**

Сума балів за всі види освітньої діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 - 100	A	зараховано
82 - 89	B	
75 - 81	C	
64 - 74	D	
60 - 63	E	
35 - 59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0 - 34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

* Оцінки FX* та F* у залікову книжку здобувача вищої освіти не виставляється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу у МНАУ

Силабус навчальної дисципліни розроблено:

Ст. викладачем

Віктором КОРОЛЕНКО

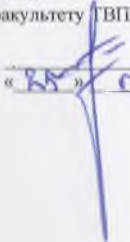
(підпис)

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

КАФЕДРА МЕТОДИКИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

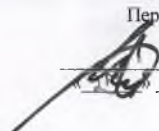
«Погоджено»

Декан факультету ТВППТСБ

Михайло ГИЛЬ
« 08 » 06 2024 р.

«Затверджую»

Перший проректор

Дмитро БАБЕНКО
« 08 » 06 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

«Психологія управління (основи професійної психології)»
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
денної форми здобуття освіти
на 2024-2025 навчальний рік

Освітньо-професійна програма підготовки здобувачів вищої освіти
«Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза» другого (магістерського) рівня
Галузь знань 21 – «Ветеринарна медицина»

Спеціальність 212 – «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза»
Кваліфікація: «магістр з ветеринарної гігієни, санітарії і експертизи»

Курс – 5

Семестр – 9

Всього годин – 120 год./ 4,0 кредити

з них:

лекцій – 16 год./ 0,53 кредита

практичних – 30 год./ 1,00 кредита

самостійна робота – 74 год./ 2,47 кредита

Зміст у 9 семестрі

Мова навчання – українська мова.

Миколаїв
2024 р.

ПЕРЕДМОВА

Програма відповідає вимогам освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти зі спеціальності «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза», затвердженою Вченою радою Миколаївського національного аграрного університету 31.03.2020р. (протокол № 7), чинної згідно наказу по університету №34-О від 01.04.2020р.

Розробник:

канд.пед.наук, ст. викладач Віктор КОРОЛЕНКО

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри методики професійного навчання (протокол № 8 від "12" червня 2024 року)

Завідувач кафедри

Каріне ГОРБУНОВА

Схвалено:

Науково-методичною комісією інженерно-енергетичного факультету Миколаївського національного аграрного університету (протокол № 11 від 12 червня 2024 року).

Голова науково-методичної комісії

Володимир МАРТИНЕНКО

I. АНОТАЦІЯ

Вагому роль у підготовці молодих фахівців відіграють заклади вищої освіти. Під час навчання молодий фахівець повинен отримати не лише знання, вміння й компетенції, а і практичний досвід. Підходи до навчання й отримання вищої освіти не повинні бути обмежені знаходженням здобувачів вищої освіти в аудиторії. Як відомо, найкраще вчиться людина, якщо її роль активна, коли може бути проявлена ініціатива у вирішенні поставленого завдання, коли розкриваються особистісні якості людини. Особливо актуальним є питання у контексті інтеграції вищої освіти до Європейського освітнього простору, її адаптації до високого рівня конкуренції із європейськими закладами вищої освіти, у тому числі у контексті формування кваліфікованих кадрів для ринку праці. З огляду на суттєвий вплив глобалізаційних трансформацій (соціальна глобалізація), у тому числі у освітньому просторі, експерти Всесвітнього економічного форуму у Давосі сформували ключові навички, якими повинні володіти молоді фахівці з метою успішного працевлаштування, адаптації до умов ринку праці й кар'єрного зростання: комплексне розв'язання проблем; критичне мислення; креативність; взаємодія з людьми; уміння керувати людьми; емоційний інтелект, уміння формувати власну точку зору та приймати рішення; орієнтація на клієнта; уміння вести переговори; гнучкість розуму.

Актуальність формування зазначених навичок пов'язана із тим, що сучасні роботодавці дедалі частіше шукають не просто виконавців, а людей, які готові мислити поза шаблонами. Працівник майбутнього повинен бачити «крізь час» й втілювати у життя ідеї, які до нього ніхто не пропонував. Технологічна грамотність й емоційний інтелект повинні бути доповнені розумінням емоцій, намірами й мотивацією людей, вмінням керувати їх у належне русло.

В навчальному курсі «Психологія управління (основи професійної психології)» розглядаються сучасні технології навчально-виховного процесу вишого навчального закладу. В загальних основах «Психології управління (основи професійної психології)» розглядається вища школа як педагогічна система, предмет, задачі і основні категорії педагогіки вищої школи, основи дидактики вищої школи передбачають вивчення сучасних технологій в освіті та специфіки навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах. Дисципліна також передбачає вивчення основ організації виховного процесу у вищій школі.

SUMMARY

Institutions of higher education play an important role in the training of young professionals. During training, a young specialist must gain not only knowledge, skills and competencies, but also practical experience. Approaches to learning and obtaining higher education should not be limited to finding higher education students in the classroom. It is known that a person learns best if his role is active, when initiative can be shown in solving the task, when a person's personal qualities are revealed.

The relevance of the formation of these skills is due to the fact that modern employers are increasingly looking for not just performers, but people who are willing to think outside the box. The worker of the future

must see "through time" and implement ideas that no one has proposed to him. Technological literacy and emotional intelligence must be complemented by an understanding of emotions, intentions and motivations of people, the ability to direct them in the right direction. The skills are based on cognitive flexibility or flexibility of mind - the ability to think about several things at once.

The educational course "Management Psychology (fundamentals of professional psychology)" examines modern technologies of the educational process of a higher educational institution. In the general foundations of "Management Psychology (fundamentals of professional psychology)", higher school is considered as a pedagogical system, subject, tasks and main categories of higher school pedagogy, the foundations of higher school didactics include the study of modern technologies in education and the specifics of the educational process in higher educational institutions. The discipline also involves studying the basics of organizing the educational process in higher education.

2. Опис навчальної дисципліни

«Психологія управління (основи професійної психології)»

Галузь знань 21 – «Ветеринарна медицина»

Спеціальність 212 – «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза»

Спеціальність Освітній ступінь – «Магістр»

Семестр – 9

Кількість кредитів ECTS – 4,0

Кількість змістових модулів – 2,0

Загальна кількість годин – 120,0 год.

Види навчальної діяльності та види навчальних занять, обсяг годин:

лекції – 16 год./ 0,53 кредита

практичні заняття – 30 год./ 1,00 кредита

самостійна робота – 74 год./ 2,47 кредита

Форма підсумкового контролю – залік у 9 семестрі.

Під час вивчення навчальної дисципліни застосовуються інноваційні педагогічні технології навчання. У освітньому процесі використовується освітня платформа Moodle, яка дозволяє використовувати дистанційні підходи у опанування навчального матеріалу, технології Google Meet, Google Forms, а також презентаційні та відео матеріали. Робоча програма щорічно оновлюється з урахуванням пропозицій усіх груп стейкхолдерів. Сформовано матеріал щодо особливостей глобалізаційного середовища й підходів адаптації суб'єктів ринку до змін, оцінки ситуації та визначення можливих альтернатив тощо.

Інформація представлена у освітній платформі Moodle.

У процесі навчання всі учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватися принципів академічної доброчесності – сукупності етичних принципів та визначених правил провадження освітньої та наукової діяльності, які є обов'язковими для всіх учасників такої діяльності та мають на меті забезпечувати довіру до результатів навчання та наукової діяльності, з урахуванням вимог Закону України «Про вищу освіту», «Про освіту», методичних рекомендацій Міністерства освіти і науки

України для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності. Кодексу академічної доброчесності у Миколаївському національному аграрному університеті та інших документів. Усі академічні тексти (освітні та наукові) здобувачів вищої освіти обов'язково перевіряються щодо їх відповідності принципам академічної доброчесності, у т. ч. за допомогою програми Unicheck.

Дотримання вимог академічної доброчесності під час створення академічних текстів. Автором (співавтором) освітнього (освітньо-наукового, наукового) твору є особа, яка зробила особистий інтелектуальний внесок до проведення дослідження, безпосередньо брала участь у його створенні та несе відповідальність за його зміст. Під час оприлюднення освітнього (освітньо-наукового, наукового) твору мають бути зазначені всі його автори. Не допускається зазначати як автора освітнього (освітньо-наукового, наукового) твору особу, яка не відповідає критеріям, визначеним абзацом першим цієї частини. Якщо у проведенні дослідження або створенні освітнього (освітньо-наукового, наукового) твору брали участь інші особи, що не вказані як його автори, це має бути зазначено у творі із визначенням внеску кожної такої особи.

Освітній (освітньо-науковий, науковий) твір має містити достовірні відомості про використані методи, джерела даних, результати дослідження та отримані наукові (науково-технічні) результати. Якщо під час проведення дослідження та/або створення освітнього (освітньо-наукового, наукового) твору були використані розробки, наукові (науково-технічні) результати, що належать іншим особам, це має бути зазначено в освітньому (освітньо-науковому, науковому) творі з посиланням на джерело їх оприлюднення. Використання загальновідомих фактів чи ідей не потребує окремого зазначення. Усі текстові запозичення, що використовуються в освітньому (освітньо-науковому, науковому) творі (окрім стандартних текстових кліше), мають бути позначені з посиланням на джерело запозичення. Текстові запозичення мають бути позначені у спосіб, який дозволяє чітко відокремити їх від власного тексту автора (авторів). У разі використання автором (авторами) власних, розробок, наукових (науково-технічних) результатів, які були оприлюднені раніше, він (вони) мають зазначити це в освітньому (освітньо-науковому, науковому) творі.

Дотримання вимог академічної доброчесності для здобувачів освіти. Здобувачі освіти зобов'язані виконувати вступні, навчальні, контрольні, кваліфікаційні, конкурсні та інші види завдань самостійно. Самостійність у виконанні завдання означає, що воно має бути виконане: для індивідуальних завдань – особисто здобувачем, а для групових завдань – лише визначеною групою здобувачів, без втручання інших осіб, під керівництвом та контролем викладачів, що визначені як керівники, та затверджені відповідно до нормативної документації закладу вищої освіти з урахуванням індивідуальних потреб і можливостей осіб з особливими освітніми потребами; якщо умови або характер завдання передбачають обмеження у можливих джерелах інформації – без використання недозволених джерел інформації. Здобувачі вищої освіти зобов'язані поважати гідність, права, свободи та законні інтереси всіх учасників освітнього процесу, дотримуватися етичних норм. Дотримання вимог академічної доброчесності під час оцінювання. Оцінювання у сфері вищої освіти і науки відповідає вимогам об'єктивності, валідності та справедливості. Оцінювання є об'єктивним, якщо воно ґрунтується на заздалегідь визначених критеріях.

Оцінювання є валідним, якщо воно здійснюється відповідно до критеріїв, що визначаються законодавством України та суб'єктом внутрішнього забезпечення якості освіти. Оцінювання є справедливим, якщо воно проводиться за відсутності конфлікту інтересів, дискримінації та неправомірного впливу на оцінювача.

3. МЕТА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Перехід до ринкових відносин, формування багатокладної економіки в агропромисловому комплексі та розвиток різних форм господарювання висувають підвищені вимоги до випускників вищих аграрних закладів освіти. Вміння працювати з людьми – важлива якість, що потрібна як молодому спеціалісту, так і керівнику виробничого колективу. Потреба в науково-педагогічному обґрунтуванні діяльності людини особливо відчувається сьогодні.

Основною метою «Психології управління (основи професійної психології)» є підготовка студентів магістратури до виконання обов'язків викладача вищого навчального закладу та проведення науково-дослідної роботи.

Предмет курсу – організація навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах України.

Об'єкт – процес формування особистості студента у вищому навчальному закладі.

Основні завдання курсу:

- поглиблення, розширення, інтеграція знань з педагогіки, навчально-виховних технологій;
- практичне опанування студентами різними формами організації навчального і виховного процесів у вищих навчальних закладах:

- виховання у магістрантів особистісних якостей майбутнього педагога, прагнення постійно займатися саморозвитком і самовдосконаленням.

В результаті вивчення дисципліни студент повинен знати:

- основні категорії педагогіки вищої школи, напрями діяльності викладача вищого навчального закладу, специфіку організації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах, сучасні освітні технології.

Студент повинен вміти:

- Застосовувати знання методики викладання у вищій школі для аналізу проблем, що виникають в процесі фахової діяльності майбутніх інженерів.
- Використовувати принципи, методи і форми освітньо-виховного впливу на соціально-психологічний стан трудового середовища.

Таблиця 1 Компетентності здобувачів вищої освіти

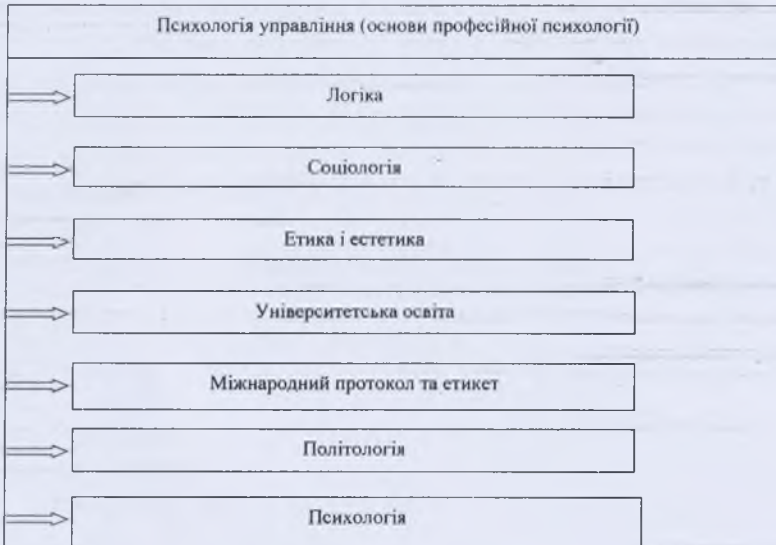
Компетентності	Змістовність
----------------	--------------

Інтегральні	ІК. Здатність розв'язувати складні завдання і проблеми у сфері професійної діяльності з обліку, аналізу, аудиту та оподаткування, а також у процесі досліджень та/або здійснення інновацій, що характеризується невизначеністю умов і вимог ринкового середовища.
Загальні	ЗК1. Здатність вчитися та бути готовим до засвоєння та застосування набутих знань. ЗК2. Здатність до аналізу та синтезу як інструментарію виявлення проблем та прийняття рішень для їх розв'язання на основі логічних аргументів та перевірених фактів. ЗК3. Здатність працювати самостійно та в команді з урахуванням вимог професійної дисципліни, планування та управління часом. ЗК4. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності. ЗК5. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів). ЗК6. Здатність бути критичним та самокритичним. ЗК7. Здатність до гнучкого мислення та компетентного застосування набутих знань у широкому діапазоні практичної роботи за фахом та повсякденному житті. ЗК8. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так й письмово. ЗК11. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-чиїх інших проявів недоброчесності. ЗК12. Знання та розуміння предметної області та розуміння професії. ЗК13. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК14. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
Фахові	ФК9. Здатність застосовувати методики проведення аудиту й надання аудиторських послуг. ФК10. Здатність здійснювати контроль господарської діяльності як функції управління підприємством з метою забезпечення його ефективного функціонування, оцінки результатів роботи, виконання планів, визначення порушень прийнятих норм і стандартів, підвищення відповідальності. ФК18. Здатність сформувати систему світоглядних знань про буття людини, найістотніші взаємовідносини з природою, суспільством і духовним життям у всіх основних формах його існування, про закономірності виникнення та функціонування релігії у сучасному світі, про способи доведення і спростування, що забезпечують досягнення об'єктивної істини; набуття вмінь та навичок етичного та естетичного світогляду людини. ФК19. Здатність до оволодіння культурою історичного мислення, вироблення вмінь аналізувати й оцінювати явища політичного розвитку українського суспільства у контексті світової історії, набуття знань щодо тенденцій розвитку української культури в історичному аспекті, а також щодо сучасної політичної системи суспільства, політичної свідомості та демократичної політичної культури.

4. МІСЦЕ ДИСЦИПЛІНИ У СТРУКТУРІ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

Процес підготовки людей і колективів до успішного розв'язання завдань, його різні аспекти вивчає нині чимало наук: філософія, соціологія, етика, естетика, психологія, фізіологія, кібернетика,

фізико-математичні й технічні науки, з якими взаємодіє педагогіка, використовує їхні відомості, а часом і методи в аналізі явищ, що дає змогу глибше проникати в сутність педагогічного процесу, розробляти об'єктивніші критерії діяльності тих, хто навчає, і тих, кого навчають, а також обґрунтовувати точніші практичні рекомендації.

5. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Основними завданнями вивчення дисципліни є: розуміння предмета, об'єкта, основного категоріального апарату і загального методичного арсеналу з Психології управління (основи професійної психології); - осягнення основних принципів та функцій Психології управління (основи професійної психології); вивчення основ Психології управління (основи професійної психології) як окремої науки; - озброєння студентів такими здобутками сучасної науки, які б сприяли їх особистісному та професійному становленню, а також самоактуалізації та самореалізації майбутнього фахівця.

Методи навчання поділяються на три складові:

- за джерелом знань: виконання індивідуальних завдань, самостійна робота, практичні заняття.
- за характером навчально-пізнавальної діяльності: дискусії, тематичні «круглі столи», наукова діяльність;
- за дидактичними завданнями: методи організації навчально-пізнавальної діяльності, методи оцінки та перевірки результатів.

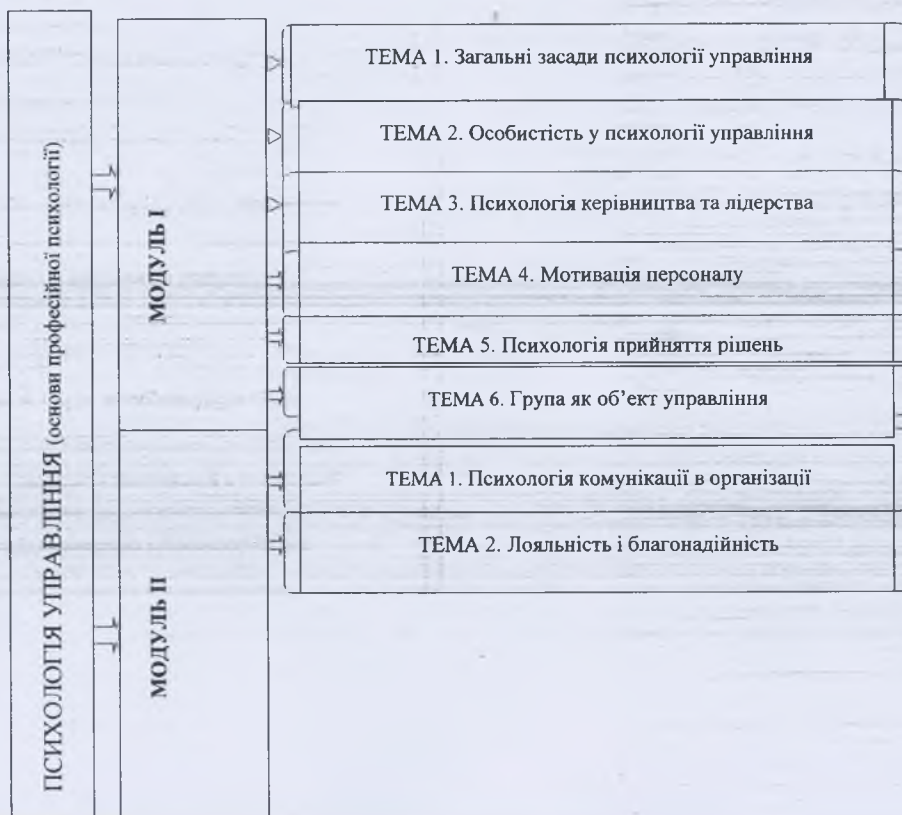
6. ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 2 Програмні результати навчання здобувачів вищої освіти

Заплановані результати навчальної дисципліни	Змістовність
	<p>ПРН16. Вміти працювати як самостійно, так і у команді; проявляти самостійність і відповідальність у роботі, професійну повагу до етичних принципів, демонструвати повагу до індивідуального та культурного різноманіття.</p> <p>ПРН26. Знати основи запобігання корупції, суспільної та академічної доброчесності на рівні, необхідному для формування нетерпимості до корупції та проявів недоброчесної поведінки серед здобувачів освіти та вміти застосовувати їх в професійній діяльності.</p>

7. СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

«ПСИХОЛОГІЯ (основи професійної психології)»

7. Загальний розподіл годин

Таблиця 3 Темн. розподіл навчального часу, терміни виконання завдань

Змістовні модулі курсу			Теми	Розподіл навчального часу			Термін виконання, тиждень	Терміни контрольного заходу
Найменування	Обсяг кредити	Сума балів		лекції	практичні	самостійна робота		
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. Основні підходи до вивчення особистості в психології	0,2	4,0-6,0	Тема 1. Загальні засади психології управління	2	4	9	1 тиждень	Поточний контроль по завершенню теми*
	0,2	4,0-8,0	Тема 2. Особистість у психології управління	2	4	9	2 тиждень	Поточний контроль
	0,23	4,0-6,0	Тема 3. Психологія керівництва та лідерства	2	4	9	3 тиждень	Поточний контроль по завершенню теми*
	0,2	4,0-6,0	Тема 4. Мотивація персоналу	2	4	9	4 тиждень	Поточний контроль по завершенню теми*
	0,23	4,0-6,0	Тема 5. Психологія прийняття рішень	2	4	9	5 тиждень	Поточний контроль по завершенню теми*
	0,17	4,0-6,0	Тема 6. Група як об'єкт управління	2	4	9	6 тиждень	Поточний контроль по завершенню теми*
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. Психологічна характеристика особистості	0,17	4,0-6,0	Тема 7. Психологія комунікації в організації	2	4	10	7 тиждень	Поточний контроль по завершенню теми*

	0,23	4,0-6,0	Тема 8. Лояльність і благонадійність	2	2	10	8 тижень	Поточний контроль по зверненн ю теми*
Всього	4,0	60-100	x	16	30	74	x	X

Примітка: виконання здобувачем індивідуальних завдань за темою дослідження

8. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

8.1. Загальний розподіл годин і кредитів

Назва змістового модуля	Кількість годин і кредитів		
	год.	кредитів	%
Основні підходи до вивчення особистості в психології управління	74	2,56	61,7
Психологічна характеристика особистості	46	1,44	38,3
Всього	120	4,0	100,0

8.2. Перелік та короткий зміст лекцій

Модуль 1

Лекція 1. Загальні засади психології управління

Загальні засади психології управління. В сучасній психологічній науці існують різні підходи щодо розуміння психології як науки. Наприклад, один із них характеризує *психологію як вчення про душу* (Джемс Селлі, Генрик Кжистечко, Юзеф Макселон, Анжей Ягелло), другий – як *вчення про закономірності розвитку й функціонування психіки як особливої форми життєдіяльності, вчинки й поведінку людини тощо* (Лев Виготський, Сергій Рубінштейн, Олексій Леонтьєв, Григорій Костюк, Володимир Роменець, Олександр Киричук, Віталій Татенко). Прибічники *першого підходу* аргументують свою позицію не лише з погляду етимології слова «психологія», яке походить від двох грецьких слів: «псюхе» – «душа», «логос» – закони природи (тому психологія визначається як «закони життя душі»). Вони намагаються застосувати історико-філософський, теософський методи в обґрунтуванні психології як вченні про душу.

Зокрема:

а) посилаються на відомих філософів і теологів Давньої Греції й епохи Середньовіччя: Фалеса з Мілета, який вважав, що душа – це те, що є вищим, яке скеровує інші форми існування, додає тілам досконалості;

б) використовують теорію Платона про вічні, досконалі ідеї, первинність, цілісність і незалежність душі від тіла;

в) аргументують свою думку тим, що душа – це джерело руху для тіла, це форма або енергія обмеженого тіла. Душа і тіло органічно творять цілісну єдність (Арістотель);

г) послугуються уявленням Августина Блаженного, згідно з яким людина – це, найперше, розумна душа, що є даром Божим, виявом його творчої мудрості, сили і милості. Одна із особливостей душі – здатність пізнавати себе саму;

д) дотримуються принципу Томи Аквінського, згідно з яким душа і тіло є недовершеними субстанціями. Лише в результаті їх нерозривної єдності виникає цілісна субстанція – людина. Водночас, душа як самостійна субстанція не зникає зі смертю тіла, вона є безсмертною і має найвищу владу – розум і волю.

Послідники другого підходу ґрунтують свої висновки на тому, що психологія – це така наука,

яка дає систему знань про закономірності, механізми, психічні факти і явища в житті людини. Психічні факти виявляються об'єктом, зовні: в міміці, психомоторних діях, рухах, діяльності й творчості і суб'єктивно, внутрішньо: у відчуттях, сприйманні, увазі, пам'яті, уяві, почуттях, волі тощо.

Лекція 2. Особистість у психології управління

Особистість у психології управління. Психіка людини є унікальним явищем. Її винятковість виявляється на рівні *свідомого, підсвідомого* та несвідомого.

Свідомість – це ідеальний образ буття, вища форма психічного відображення і саморегуляції, що властива людині. Стрижень свідомості утворюють знання, які людина здобуває у процесі пізнавальної діяльності. Свідомість дає людині змогу формувати узагальнені знання про зв'язки, відносини, закономірності об'єктивного світу, ставити цілі і розробляти плани, які передбачують її діяльність у природному і соціальному середовищі. Свідомість також здатна регулювати і контролювати емоційні, раціональні і предметно-практичні відносини з дійсністю, визначати ціннісні орієнтири свого буття і творчо перебудовувати умови свого існування. Свідомість є внутрішнім світом почуттів, думок, ідей та інших духовних феноменів, які безпосередньо не сприймають органи чуттів і принципово не можуть бути об'єктами предметно-практичної діяльності ні самого суб'єкта, який здатний усвідомлювати, ані інших людей.

З психофізіологічного погляду свідомість розуміють як психофізіологічний механізм контролю і довільної регуляції поведінки й діяльності, основна функція якого полягає в адекватному відображенні змін зовнішнього і внутрішнього середовищ та забезпеченні адаптації організму до них. При цьому виконавчими структурами свідомості є ієрархічно організовані мозкові функціональні системи.

Вчені виокремлюють такі основні форми свідомості: суспільну, групову та індивідуальну.

Суспільна свідомість – це сукупність поглядів, уявлень, ідей та теорій, що відображають суспільне буття, виокремлюють буденну й теоретичну свідомості. В основу такого поділу покладають ставлення свідомості до практики, ступінь її узагальнення, глибину зв'язку з практичними основами життя тощо.

Буденна свідомість вплетена в практику, породжується саме в ній практичним досвідом і є засобом його забезпечення. Вона узагальнює емпірично дане, і в цьому її обмеженість.

Буденна свідомість має і свої переваги порівняно з теорією, бо відбиває світ у його безпосередній даності, індивідуальному сприйнятті; відображає суспільно-історичну практику з боку особливостей її конкретного переломлення в долі кожного індивіда.

Лекція 3. Психологія керівництва та лідерства

Психологія керівництва та лідерства. Різноманітні концепції особистості безпосередньо зумовлені різним розумінням людини. Існують твердження, що людина – це істота, яка мислить, політична тварина (Аристотель). Навіть маємо також і біблійне розуміння людини як втілення Духа. Визначення людини переважно тяжіють до одного або другого полюса, акцентуючи на біологічно-раціональному або духовному аспектах людини. Студентові варто самостійно віднайти взаємозв'язок між цими вимірами, який по-різному представлений і розглянутий у теоріях особистості.

Поняття: «людина», «особистість», «індивід», «індивідуальність», «суб'єкт» та їхні характерні ознаки.

Родовим серед усіх цих термінів є поняття «людина». Людина – це найунікальніша і найпрекрасніша істота, найдивовижніше творіння природи й історії. «Див багато є на світі, найпрекрасніше – людина», – писав знаменитий Есхіл. «Людина – помилка природи», – пишуть інші. Вона містить у собі скопище зла, а тому не має майбутнього, приречена на виродження. Хто тут має рацію, а хто помиляється – це потребує окремого дослідження.

Сучасна наука виокремлює в людині природо-біологічний чинник. Людина в цьому контексті розглядається як цілісна істота, яка належить світу природи, підпорядкована її законам. Наділена життєвими силами, людина є діяльною природною істотою. Ці сили існують у ній у вигляді задатків і здібностей, у вигляді потягів, прагнень, відчуттів, сприймань тощо.

Біологічна лінія розвитку людини представлена тілесною організацією, яка має такі ознаки: рівна постава, працюючі руки, високорозвинутий мозок, особливі морфологічні ознаки.

З іншого боку – людина як соціальна істота детермінована соціальними чинниками, вона є продуктом суспільних відносин, і, водночас, їх творцем.

Соціальна лінія розвитку полягає в тому, що людина є носієм свідомості, яка становить собою суспільний продукт. Оволодіння у процесі діяльності власними біологічними можливостями, їх «олюднення», тобто розвиток у нормативному напрямі, розвиток психічних властивостей, процесів і

станів, формування свідомості й самосвідомості, механізмів самосвідомості, механізмів саморегуляції відбуваються у суспільстві й завдяки суспільству.

Лекція 4. Мотивація персоналу

Мотивація персоналу. Життєдіяльність сучасної людини вимагає від неї вчинків, які б стверджували ідею добра, справедливості, гуманності, любові. Вчинок є тим первинним елементом, із якого вибудовується вся реальна моральність особистості. З морально-психологічного боку вчинок є повноцінним як результат глибинного особистісного, внутрішньо-продуктивного імперативу, оскільки віддзеркалює вільний вибір волі особистості.

Філософське осмислення вчинку знаходимо у працях Платона, Арістотеля, А. Блаженного, Т. Аквінського, Г. Лейбніца, Д. Дідро, І. Канта, Г. Гегеля, К. Маркса, М. Бахтіна та ін.

Т. Гоббс і Г. Лейбніц вважали, що вчинки є виявом звички.

І. Кант обґрунтував суб'єктивний, а Г. Гегель – об'єктивний характер вчинку.

Д. Дідро і К. Маркс проблему вчинку розглядали з матеріалістичних позицій. Вони доводили, що на вияв вчинку впливають не так фізіологічні, як морально-психологічні, соціальні процеси.

Сучасна психологія визначає вчинок як основну одиницю соціальної поведінки, як свідому дію, що оцінюється як акт морального самовизначення людини, в якому вона стверджує себе як особистість стосовно ставлення до іншої людини, до себе, групи, суспільства, до природи загалом.

В історії етичної і психологічної думки проблема вчинку розглядалася, як правило, у напрямі співвідношення мотиву і вчинку. Оскільки вчинок становить собою поєднання різноманітних об'єктивних і суб'єктивних аспектів (дій, засобів, умов і думок, намірів, почуттів, волі, результатів і т. ін.), то з'явилась можливість існування різноманітних концептуальних тлумачень вчинку. В одному випадку акцент робили на дії, в іншому – на мотивах. В одному випадку мотиви виступали, як елемент вчинку, в іншому – сам вчинок розглядався як доповнення мотиву. Проте доцільніше не протиставляти цінність мотиву і результату дії вчинку, а вбачати характер їх діалектичної взаємодії, єдності. Саме в гармонії морально-піднесеного мотиву і позитивного результату полягає висока цінність вчинку.

З погляду науки психології вчинок слід розглядати як процес. У цьому аспекті вчинок – це «буття-подія», що скеровується і переживається суб'єктом, як автором її і практиком, який несе відповідальність за її наслідки. Вчинок – це завжди спочатку вчинок думкою.

Лекція 5. Психологія прийняття рішень

Психологія прийняття рішень. Психіку людини формує впродовж її життя мислення, досвід, діяльність, навколишнє середовище, внаслідок чого утворюється суб'єктивний світ. Модель світу складається з двох підструктур: «Я-образ» і «Я-концепція». Картина світу – це система орієнтацій, яка дозволяє скласти уявлення про своє місце в навколишньому світі і на цій підставі прогнозувати наслідки своїх дій, вчинків, поведінки загалом. «Я-образ» значною мірою формується підсвідомо і відображає емоційно забарвлені уявлення про себе. «Я-концепція» включає в себе вже усвідомлені оцінки, результати аналізу і прогнози, тобто те, як людина дивиться на свої дії, можливості та їх розв'язок у майбутньому. «Я-концепція» становить стійке, узагальнене, внутрішньо узгоджене, значною мірою суперечливе уявлення людини про саму себе, зафіксоване в словесних визначеннях. Вона сприяє інтерпретації та мотивації нового досвіду і є джерелом очікування певних дій стосовно себе. Німецький психолог В. Нейбауер назвав «Я-концепцію» «теорією самого себе». «Я-концепція» дає змогу дисциплінувати мислення, сконцентрувавши його лише на обраному предметі, тобто на поставленій меті, а також підключити підсвідомість людини, усі приховані в ній резерви, для досягнення бажаних результатів.

Існує глибинна залежність між позитивною «Я-концепцією» і успішністю самореалізації та між негативною «Я-концепцією» і недостатньою реалізацією своїх концептуальних можливостей. «Я-концепція» включає не лише наше сприйняття того, що ми є, але також і те, якими, як ми думаємо, ми повинні були б бути і хотіли б бути. У зв'язку з цим психологи виділяють дві форми «Я-концепції» – реальну й ідеальну. Поняття «реальна» «Я-концепція» ще не означає, що вона є реалістичною. Головне в «реальній» «Я-концепції» – це уявлення особистості про себе, про те, якою «Я» є. Ідеальна ж «Я-концепція» – це уявлення особистості про свої бажання («яким би я хотів бути»). Отже, ідеальна «Я-концепція» відображає ті атрибути, що людина хотіла б мати, але не має. Це «Я», яке людина більше всього цінує і якого вона прагне.

Лекція 6. Група як об'єкт управління

Група як об'єкт управління. Діяльність людини становить основу життя людини. В діяльності людина створює предмети матеріальної і духовної культури, творить саму себе. В діяльності, особливо творчій, людина виходить за власні межі своєї природи, своїх можливостей. Сліпий Гомер пише геніальні літературні твори. Глухий Бетховен створює неперевершені музичні твори. Микола Бідняк, позбавлений рук, створює прекрасні твори образотворчого мистецтва вустами.

Аналіз діяльності, з одного боку, сприяв виявленню її ролі у формуванні і розвитку психіки, а з іншого – розв'язанню фундаментальної практичної проблеми підвищення ефективності трудової діяльності.

Особливої уваги заслуговує концепція діяльності, яку дослідив О. М. Леонтьєв у праці «Діяльність. Свідомість. Особистість» (1975). Вчений доводив, що вирішальний вплив на становлення особистості здійснює саме соціальна діяльність. Акцентуючи увагу на значенні соціальної діяльності у формуванні поведінки людини, О. М. Леонтьєв водночас заперечував «вродженість особистості». Коли дитина народжується на світ, вона є «індивідом», а не «особистістю». Особистістю стають, а не народжуються. Свідомий характер людської діяльності виявляється в її плануванні, передбачуванні результатів, регуляції дій, прагненні до її вдосконалення.

Отже, діяльність людини – це свідома активність, що виявляється в системі дій, спрямованих на досягнення поставленої мети.

У сучасній психологічній науці найстійкішими є два підходи щодо виокремлення структури діяльності. К. К. Платонов будь-яку соціальну діяльність людини розглядає на вертикальному і горизонтальному рівнях.

Вертикальний зріз включає: мету–потреби–мотив–засоби–результат.

Діяльність людини розпочинається з **усвідомлення мети**, яка не є абсолютно чистим відзеркаленням, а особистісно перероблена. Вона визначається потребами особи, це об'єктивна мета, яка набула суб'єктивного характеру. У відомій таксономії Б. Блума у пізнавальній сфері цілі розташовуються у такому порядку:

1. Знання фактів, термінології, способів добору фактів, тенденцій розвитку, класифікації, критеріїв перевірки ефективності, методів дослідження, що застосовуються в цій галузі.

До того ж, знання загальних понять, структур, теорій, принципів і законів, необхідних для пояснення і тлумачення явищ і їх передбачування, теорій і структур.

2. Розуміння трансфер змісту із однієї мови в іншу, інтерпретація, екстраполяція, застосування методів, правил, загальних понять.

3. Аналіз поділу цілого на елементи, установлення взаємозв'язків між елементами, аналіз елементів, аналіз взаємин між елементами, аналіз принципів організації цілого.

4. Синтез цілого із елементів для отримання нової структури.

5. Створення власного твору.

6. Розробка плану діяльності.

7. Створення образу і цілого на основі часткових даних.

8. Оцінювання матеріалу і методів з урахуванням критеріїв.

9. Оцінювання на основі внутрішніх і зовнішніх критеріїв.

Модуль 2.

Лекція 1. Психологія комунікації в організації

Психологія комунікації в організації. *Психічні процеси* – це різні форми єдиного цілісного відображення людиною довкілля і себе в ньому. Психічні процеси іноді називають психічними функціями. Здавна психічні процеси поділяють на такі сфери (класи) – *пізнавальні, емоційні,вольові*.

Психічне як процес – поняття, яке увів у психологію І. М. Сеченов, розкриває основний спосіб існування психічного. Психічне існує як процес – живий, найбільш пластичний, неперервний, відтак воно розвивається, породжує продукти своєї активності (психічні стани й образи, поняття, почуття, розв'язання або нерозв'язання задачі тощо).

Мислення – це аналіз, синтез, узагальнення умов, вимог, задач, методів їх розв'язання. У неперервному процесі утворюються *перервні розумові операції* (логічні, математичні, лінгвістичні тощо), породжувані мисленням. Мислення як процес нерозривно пов'язане з мисленням як діяльністю (з мотивацією, хистом тощо).

На кожній цій стадії психічного розвитку людина здійснює мисленевий процес, виходячи з мотивів, що вже склалися і умінь. Подальше формування мотивів і здібностей, умінь відбувається на

його наступних стадіях. При цьому операції мислення, сприймання та інші процеси формуються здебільшого несвідомо.

Однак на рівні особистісного аспекту, наприклад, мислення, сприймання, людина значною мірою свідомо регулює ці пізнавальні процеси. Нерозривний взаємозв'язок усвідомленого і неусвідомленого забезпечує неперервність психічного як процесу. Його неперервність виявляється в тісному взаємозв'язку пізнавального і ефективного компонентів будь-якого психічного акту.

Психічні процеси є компонентами діяльності людини, що часто стають особливими діями (*перцептивними, мнемічними, мисленнєвими, мовленнєвими, уявними, вольовими* та ін.).

Лекція 2. Лояльність і благонадійність

Лояльність і благонадійність. Слово «емоція» походить від латинського «*emoveo*», що означає збуджувати, схвилювати, запалювати.

Емоція – це загальна активна форма переживання організмом своєї життєдіяльності.

Як зазначає відомий психолог К. К. Платонов, емоції відображають не предмети реального світу, а об'єктивні відносини, в яких ці предмети і явища перебувають стосовно потреб людини. Емоції викликають у свідомості людини глибокі переживання, спонукають її до діяльності, активності. Розрізняють *прості* та *складні* емоції. До *простих* емоцій можна віднести: одержання задоволення від їжі, бадьорість, безжурність. Вони властиві і людям, і тваринам. *Складні* емоції властиві лише людям, оскільки вони виникають у результаті усвідомлення об'єкта, що викликав їх, розуміння їхнього життєвого значення (наприклад, одержання задоволення від слухання музики, співу, споглядання мальовничого пейзажу, прекрасної людини).

Характерною ознакою емоцій є те, що вони відображають *ситуативне ставлення* людини до окремих об'єктів. Натомість почуття – це *стійке* й узагальнене ставлення до об'єктів.

Отже, емоції й почуття співвідносяться як становлення і стан.

Почуття – це специфічні людські, узагальнені переживання ставлення до людських потреб, задоволення або незадоволення яких викликає позитивні або негативні емоції.

По-перше, емоції більше пов'язані із задоволенням природних потреб. Почуття ж виникають при задоволенні вищих соціальних і духовних потреб.

По-друге, емоція – це завжди безпосереднє переживання. *Почуття* ж завжди оперують до свідомості. Вони пов'язані зі знаннями, розумінням об'єкта, пам'яттю, процесами мислення і волі.

По-третє, емоції часто неусвідомлені, тому їх складно співвіднести з визначенням об'єктом. Та сама емоція може бути пов'язана з різними об'єктами. *Почуття* ж завжди предметні, вони виражають стійкі зв'язки між будь-якими об'єктами (реальними або уявними). Не можуть почуття виникнути самі собою, їх викликають конкретні факти, події, люди та обставини, стосовно яких людина позитивно або негативно мотивована.

Підстави для класифікації почуттів можуть бути різними. Розглянемо класифікацію почуттів за В. П. Кашириним: 1) *За формою вияву.* Це – *настрої, афекти, пристрасті*. Настрої характеризуються короткочасними або відносно тривалими функціональними емоційними станами незначної сили. Людина сильної волі непліддатлива настрою. Така пліддатливість характерна легкодухим особистостям.

Афекти – це сильне, короткочасне збудження, що виникає раптово, оволодіває людиною так сильно, що вона втрачає здатність контролювати свої дії та вчинки. Часто афект виникає внаслідок конфлікту з іншими людьми, фізичної й психічної перевтоми, сп'яніння тощо. *Пристрасті* – це сильні, стійкі, тривалі почуття людини. Пристрасть – це суттєва сила людини, що енергійно прагне до реалізації своєї мети. Пристрасть виявляється у найрізноманітніших сферах людського життя та діяльності: у праці, навчанні, науці, спорті, мистецтві.

МОДУЛЬ 1.

Практичне заняття №1

Тема: Предмет курсу «Психологія управління». Виникнення і розвиток соціальної психології управління. Психологія управління як наука: історичний аспект.

План

1. Психологія управління в системі наукового знання.
2. Сучасні уявлення про предмет та структуру Психологія управління: американська та європейська традиції.
3. Історія виникнення та становлення соціальної психології як науки.
4. Виникнення та розвиток психології управління:
  - а) стадії розвитку соціальної психології;
  - б) предмет Психології управління як науки;
  - в) методологія та методи дослідження в Психології управління.
5. Психологія народів і мас.
6. Теорія психології народів.
7. Концепція «інстинктів соціальної поведінки».
8. Експериментальний етап у розвитку Психології управління.

Практичне заняття №2

Тема: Сучасні напрямки розвитку зарубіжної соціальної психології.

Напрямки в Психології управління.

План

1. Теоретичні орієнтації зарубіжної Психології управління.
2. Біхевіоризм.
3. Теорія оперантного наочіння Берреса Фредеріка Скіннера.
4. Соціально-когнітивна теорія Альберта Бандури:
  - а) основні принципи соціально-когнітивної теорії; б) наочіння через моделювання.
5. Когнітивний напрямок соціальної психології: а) структуралізм Жана Піаже; б) інформаційний підхід в когнітивному напрямку; в) когнітивний розвиток в соціальному контексті.
6. Когнітивна соціальна психологія Сержа Московічі. Концепція соціальних уявлень.
7. Психоаналітичний напрямок.
8. Соціально-психологічна концепція Карла Густава Юнга.
9. Его-психологія Еріка Еріксона.
10. Гуманістична теорія особистості Еріха Фромма.
11. Соціокультурна теорія особистості Карен Хорні.

Практичне заняття №3

Тема: Види криз та їхня сутність в контексті Психології управління

План

1. Поняття про кризу в соціальній психології. Розуміння «життєвої кризи». Вікові кризи та їх роль у житті особистості.
2. Психологічні кризи особистості та їх врахування в роботі з різними віковими категоріями. Професійна криза. Життєва криза.
3. Використання психотехнік в контексті професійної і життєвої криз.

Практичне заняття №4

Тема: Соціально-психологічний аспект дослідження соціалізації особистості.

План

1. Специфіка соціально-психологічної проблематики особистості.

2. Зміст та механізми соціалізації особистості.
3. Соціальні установки: сутність і функції.

Соціально-психологічні характеристики особистості. Структури соціалізації особистості.

Практичне заняття №5

Тема: Предмет, задачі, основні категорії Психології управління

I. Перевірка рівня засвоєння студентами основних теоретичних положень з теми заняття.

1. Предмет Психології управління.
2. Методологічні основи Психології управління.
3. Основні етапи розвитку педагогіки.
4. Основні категорії педагогіки.
5. Галузі психології. Зв'язок психології з іншими науками.

II. Практична частина:

1. Здійснити категорійний аналіз основних понять психології.
2. За допомогою практичних та тестових завдань перевірити рівень засвоєння студентами ключових понять теми.

III. Підведення підсумків заняття.

Практичне заняття №6

Тема: Методи та методика психологічних досліджень

I. Перевірка рівня засвоєння студентами основних теоретичних положень з теми заняття.

1. Сутність поняття “психологічне дослідження”. Етапи психологічного дослідження.
2. Сутність та взаємозв'язок понять методологія, метод, методика дослідження.
3. Різні підходи до класифікації методів дослідження.
4. Характеристика емпіричних методів дослідження.
5. Характеристика теоретичних методів дослідження.
6. Методи кількісної обробки результатів дослідження.

II. Практична частина

Розв'язування педагогічних ситуацій

III. Підведення підсумків заняття.

МОДУЛЬ 2.

Практичне заняття №7

Тема: Викладач вищого навчального закладу як організатор навчально-виховного процесу

I. Перевірка рівня засвоєння студентами основних теоретичних положень з теми заняття.

1. Специфіка діяльності педагога у вищому навчальному закладі.
2. Завдання, права та обов'язки викладача університету.

3. Основні напрями діяльності викладача вищого навчального закладу.
4. Психологічна структура педагогічної діяльності.
5. Педагогічний професіоналізм викладача вищого навчального закладу

II. Практична частина

1. Підготуйте огляд матеріалів передового психологічного досвіду області (свого району, своєї спеціальності).
2. Підготуйте огляд публікацій з журналів (за останній рік), які висвітлюють діяльність та досвід кращих представників вашої майбутньої професії в Україні.

III. Підведення підсумків заняття.

Практичне заняття №8

Тема: Педагогічна культура викладача ВНЗ

I. Перевірка рівня засвоєння студентами основних теоретичних положень з теми заняття.

1. Роль і значення культури освітан у становленні демократичної держави.
2. Сутність поняття “культура” у філософському і психологічному аспектах.
3. Основні компоненти психології.
4. Шляхи формування загальної культури викладача вищого навчального закладу.

II. Практична частина

Тестові та індивідуальні завдання

III. Підведення підсумків заняття

8.4 Теми, форма контролю та перевірки завдань, які винесені на самостійне обов'язкове опрацювання

Теми, які виносяться для самостійного відпрацювання, здобувачі вищої освіти вивчають у вільний від занять час. У робочому зошиті для самостійної роботи виділяються теми, які здобувач вищої освіти повинен виконати самостійно. Вивчення навчальної дисципліни включає: лекційні заняття, практичні заняття, консультації з навчальної дисципліни, самостійну роботу здобувача. Використання освітньої платформи Moodle з метою опрацювання теоретичного матеріалу та додаткового матеріалу з навчальної дисципліни. Самостійна робота здобувача включає: опанування навчального матеріалу, проведення наукових досліджень, підготовку наукових публікацій, матеріалів до щорічних тематичних «круглих столів», конференцій виконання індивідуальних завдань, підготовку есе тощо.

8.5 Перелік питань для самостійного опрацювання

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Мотиваційні процеси не мають ніякого впливу на пізнавальну сферу особистості.	3
2	Якщо в житті людини виникає момент «мотиваційного затиш-шя», коли їй властива повна відсутність бажань та потреб, то такий момент є надзвичайно коротким або ж свідчить про порушення особистісного функціонування.	3
3	Самооцінка людей з високим і низьким рівнем домагань у більшості випадків однакова.	3
4	З. Фрейд вважав, що значна частина психічної енергії, що виникає з тілесних потреб, витрачається на розумову діяльність, яка дозволяє знизити рівень збудження, викликаного цими потребами.	3
5	Найбільш могутня мотиваційна сила особистості, як стверджував Е. Фромм, – це конфлікт між двома прагненнями – до життя і до смерті.	3

6	Карен Хорні переконана, що невротичні потреби властиві всім людям. Вони допомагають людині подолати почуття безпорадності, відчужено сті, самотності.	3
7	Якщо людина пот рапляє в ситуацію вибору між нижчими і виши-ми потребами, вона надає перевагу нижчим, стверджує А. Маслоу.	3
8	Згідно теорії А. Маслоу, спочатку повинні бути задоволені виши, а потім уже нижчі потреби.	3
9	Мотивом може стати тільки неусвідомлена потреба, тому що усвідомлені потреби можуть суперечити одна одній.	4
	Разом	28

Таблиця 4. Форма перевірки та оцінювання завдань самостійної роботи

№	Модулі*	Кількість заходів	Оцінка в балах		Сума балів	
			мін	мак	мін	мак
1.	Самостійна і індивідуальна робота, публікації, есе, виступи на тематичних «круглих столах», підготовка наукових доповідей у тому числі:	2	1,0	4,0	2,0	8,0
	змістовний модуль перший	1	1,0	4,0	1,0	4,0
	змістовний модуль другий	1	1,0	4,0	1,0	4,0
	Разом за змістовними модулями*	x	x	x	2,0	8,0
	Разом				2,0	8,0

Система оцінювання знань з дисципліни складається з поточного й підсумкового контролю. Поточний контроль знань здобувачів проводиться з використанням індивідуальних завдань, які виконують здобувач індивідуально. Підсумковий контроль знань проводиться за результатами вивченого матеріалу, отриманих балів. За навчальним планом передбачено екзамен з навчальної дисципліни. Передбачено підготовку тез доповідей, наукових публікацій, виступи на щорічних тематичних «круглих столах». Здобувач повинен працювати системно, використовувати аналітичні здібності, вміти працювати з великим масивом інформації, перевіряти достовірність вхідної інформації, проводити дослідження, узагальнювати результати, доводити дієвість власних висновків, обґрунтовувати практичну значимість й можливості використання у практичній діяльності.

8.6 Наукова робота здобувачів вищої освіти

Під час вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка вищої школи» здобувачі вищої освіти мають можливість прийняти участь у неформальних освітніх заходах та підготувати наукові доповіді, есе щодо обраної тематики дослідження:

- «круглий стіл»;
- студентська науково-теоретична конференція на базі університету.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає підготовку індивідуальних робіт у вигляді есе щодо досліджуваних питань.

Навчальна дисципліна передбачає проведення дискусійних лекцій та тематичних занять з урахуванням змістовного наповнення модулів.

За результатами наукової роботи та участі у тематичних «круглих столах» готуються збірки тез доповідей.

Питання для проміжного та підсумкового контролю знань студентів

Модульна контрольна робота №1

1. Обґрунтуйте сутність і зміст предмета психології управління.
2. Визначте структуру сучасної психології управління.
3. Що таке психічне відображення? Як ви розумієте це явище?
4. Охарактеризуйте психічне відображення з погляду його активності.
5. Охарактеризуйте функції психіки.
6. У чому полягає сутність детермінізму стосовно психічних явищ людини?
7. Розкрийте сутність дії двох сигнальних систем (за І. Павловим).
8. Назвіть біологічні і соціальні умови розвитку психічного.
9. Розкрийте основний зміст асоціативної психології.
10. Охарактеризуйте основні засади психології біхевіоризму.
11. Дайте характеристику основним галузям сучасної психологічної науки.

Модульна контрольна робота №2

1. Назвіть характерні ознаки свідомого.
2. Охарактеризуйте поняття «несвідоме».
3. У чому полягає сутність поняття «підсвідоме»?
4. Чи є відмінність між мисленням і свідомістю?
5. Розкрийте структуру самосвідомості.
6. Який механізм переходу несвідомого у свідоме?
7. Охарактеризуйте умови розвитку людської свідомості.
8. Що таке соціалізація особистості і які її головні механізми?
9. Проаналізуйте роль наукових знань у становленні свідомості людини.
10. Охарактеризуйте роль емпіричних знань у формуванні свідомості людини.

Питання до заліку

1. Свідомість і мова.
2. Психологічна установка як вияв свідомого.
3. Психологічна установка як вияв несвідомого.
4. Самооцінка і свідомість.
5. Функції свідомості.
6. Свідомість особистості студента.
7. Самосвідомість особистості викладача.
8. Підсвідомість і страх.
9. Підсвідомість і сон.
10. Віра і свідомість.
11. Охарактеризуйте поняття «людина», «особистість», «індивід», «індивідуальність».
12. Розкрийте структуру особистості (за К. К. Платоновим).
13. Назвіть характерні риси особистості.
14. Дайте загальну характеристику здібностей людини.
15. Що таке обдарованість людини?
16. Яких людей ми називаємо талановитими?
17. Охарактеризуйте поняття «геніальність».
18. Дайте загальну характеристику темпераменту людини.
19. У чому проявляється акцентуація характеру особистості?
20. Яким є механізми формування властивостей характеру?

8.7 Рейтингова оцінка з дисципліни та схема поточного та підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти

Вміння оцінювати ситуацію є вагомою перевагою для будь-якого фахівця, особливої актуальності набуває питання у підготовці фахівців економічного спрямування. Отримані знання й навички дозволяють здобувачеві оцінити ситуацію, виявити можливі причинно-наслідкові залежності та обґрунтувати напрями нейтралізації (упередження) загроз, визначити можливості впровадження внутрішніх резервів, залучення зовнішніх джерел, обґрунтувати оптимальні (дієві, ефективні, результативні) управлінські рішення. Здобувач має можливість навчитися працювати з інформаційною базою, збирати, обробляти та узагальнювати аналітичну інформацію.

Актуальність тематики, що висвітлюється у навчальному курсі, обумовлює важливість отримання знань та вмінь з метою практичного використання в умовах виробництва, у тому числі з метою обґрунтування управлінських рішень, упередження можливих загроз. Розуміння процесів та явищ здобувач опанує під час лекційних й практичних занять, консультацій з навчальної дисципліни, проведення самостійної роботи. Самостійна робота здобувача сприяє поглибленню професійних знань, проведення поглиблених досліджень за тематикою навчального курсу. Вагомим для розуміння процесів є творчий підхід, який здобувач може реалізувати обравши тематику, яка відображає можливості розширення сфери інтегральних, загальних та фахових компетенцій.

Розподіл балів, які отримують студенти Приклад для заліку

Поточне тестування та самостійна робота								Сума
Змістовий модуль №1						Змістовий модуль №2		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	60-100
7-12	7-12	7-12	7-12	7-12	7-12	9-14	9-14	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку
90 – 100	A	зараховано
82-89	B	
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ЯКЕ ПЕРЕДБАЧЕНО НАВЧАЛЬНОЮ ДИСЦИПЛІНОЮ

З метою поширення знань щодо застосування дистанційних технологій у освітньому процесі було запроваджено програмний продукт, який дозволяє значно розширити можливості спілкування усіх

учасників освітнього процесу. Програмний продукт встановлено на освітній платформі Moodle, до якої мають доступ усі учасники освітнього процесу. Організації відеоконференцій підтримується на базовому рівні.

Особливої актуальності набуває питання у контексті карантинних обмежень, які спонукають до широкого використання різних видів online технологій у освітньому процесі.

Під час викладання навчальної дисципліни «Психологія управління (основи професійної психології)» використовуються усі можливості освітньої платформи Moodle, проводяться тематичні наукові заходи різних рівнів, семінари за участі всіх учасників навчально-виховного процесу.

10. ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Бех І. Д.* Від волі до особистості. – К.: Україна-Віта, 1995. – 207 с.
2. *Варій М. Й.* Психологія особистості: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 592 с.
3. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посібник / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднічук та ін.. – К.: Просвіта, 2001. – 416 с.
4. Вікова психологія / За ред. Г. С. Костюка. – К.: Рад. школа, 1976. – 272 с.
5. *Дуткевич Т. В., Яцюк В. А.* Вікова і педагогічна психологія (курс лекцій та практикум): Навч. посібник. – Кам'янець-Подільський, 2005, – С. 45–47.
6. *Дуткевич Т. В.* Дошкільна психологія (курс лекцій і практикум): На-вчальний посібник. – К.: Центр учбової книги, 2010. – 320 с.
7. *Кононко О. Л.* Соціально-емоційний розвиток особистості. – К.: Рад. школа, 1998. – 255 с.
8. *Кучинська І. О.* Виховання духовних цінностей дітей і молоді у творчій спадщині Івана Огієнка. – Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2002. – 104 с.

Допоміжна література Інтернет джерела

1. Закон України «Про вищу освіту» від 09.08.2019 № 1556-VII. Підстава - 2745-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Національна бібліотека України ім. Вернадського - www.nbuv.gov.ua

11. ДОСТУП ДО МАТЕРІАЛІВ

Матеріали з навчальної дисципліни узагальнено у освітній платформі Moodle за посиланням - <https://moodle.mnau.edu.ua/course/view.php?id=2114>

Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс] : методичні рекомендації з вивчення дисципліни та виконання самостійної роботи для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня "Бакалавр" спеціальності 015 Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології) денної форми навчання / В. Л. Короленко. - Електрон. текст. дані. - Миколаїв : МНАУ, 2019. - 57 с. - <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/5966>

Робоча програма
складена

к.пед.н., ст. викладачем

 Віктором Короленко